

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

www.tukiliitto.fi

Lapsuudenkoti laitoksessa? Lyhyt katsaus nykytilanteeseen

Vammaisen lapsen oikeus kotiin ja lapsuuteen -seminaari 9.10.2024

Tanja Salisma

Juristi, Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

lakineuvonta@tukiliitto.fi

Vammaiset lapset asumisen palveluissa

- Suuri valtaosa vammaisista alaikäisistä lapsista ja nuorista asuu vanhempansa tai vanhempiensa kanssa
  - Joillekin harvoille heistä on järjestetty vammaispalvelulain (VPL) perusteella palveluasuminen omaan kotiin, ja jotkut asuvat yleensä kehitysvammalain (KVL) nojalla intervallityyppisesti esim. viikko-viikko -systeemillä osin kodin ulkopuolella vammaisille lapsille suunnatussa laitostai asumisyksikössä
  - Vammaisen lapsen huoltaja on yleensä vähintään epävirallisesti lapsensa omaishoitaja; sopimusomaishoidossa oli v. 2023 10650 alaikäistä lasta
- Vammaisia lapsia asuu lapsuudenkodin ulkopuolella KVL:n ja VPL:n mukaisissa palveluissa (laitospalvelut, asumisyksiköt, perhehoito, tuettu asuminen) sekä lastensuojelulain nojalla sijoitettuina perhehoidossa, ammatillisissa perhekodeissa tai lastensuojelulaitoksissa, ja joitain harvoja on mahdollisesti myös pitkäaikaisessa psykiatrisessa laitoshoidossa
  - V. 2023 lopussa sotkanet.fi mukaan ympärivuorokautisen KVL:n mukaisen palveluasumisen alaikäisiä asiakkaita oli 103, VPL-palveluasumisen alaikäisiä asiakkaita 158, alaikäisiä pitkäaikaisasiakkaita kehitysvammaisten laitospalveluissa 122 ja alaikäisiä tukiasujia 3 - lähes kaikki nämä luvut ovat olleet lievässä laskusuunnassa; ks. thl.fi/-/tilastoraportti-asiakkaiden-maara-kehitysvammaisten-laitoshoidossa-vaheni
  - Lastensuojelun sijoitukset ja psykiatria: ei tarkkaa tietoa vammaisten lasten määrästä

Nykyisten asumisen palveluiden haasteita 1/2

- Lasten laitosasumisen purku on ollut hyvin hidasta, eikä tilalle ole syntynyt läheskään riittävästi vaativiin tarpeisiin vastaavia avohuollon asumisratkaisuja
  - Myös lasten laitosasumisen osalta ”etuovi on yhä auki”
- Myös asenteiden muutosta tarvitaan: lapsuudenkotiin ei useinkaan saa vahvempaa (saati 24/7) tukea, ja ylipäänsä vaativampaa tukea tarvitsevat autistiset ja kehitysvammaiset ihmiset ohjataan meillä edelleen hyvin pitkälti ryhmämuotoisiin palveluihin, vaikka esim. autistiselle lapselle tai aikuisellekaan ryhmämuotoinen asuminen ei usein ole sopiva palvelu
  - Vrt. YK:n vammaiskomitean Suomea vastaan vammaissopimuksen 5 ja 19 artiklojen rikkomisesta antama ratkaisu, jonka mukaisesti Suomi/LUVN ei tietääksemme vielä ole toiminut: um.fi/ajankohtaista/-/asset_publisher/gc654PySnjTX/content/yk-n-vammaisten-henkiloiden-oikeuksien-komitealta-ratkaisu-henkilokohtaisen-avun-voimavaraedellytysta-koskevassa-asiassa

Nykyisten asumisen palveluiden haasteita 2/2

- Erityisesti puutetta on niin lasten kuin aikuisten osalta vaativimmista asumispalveluista, ml. lyhytaikainen asuminen, ja sote-uudistus on hankaloittanut tilannetta entisestään
  - Esim. joidenkin hyvinvointialueiden alueelle ei erityishuoltoapiirien lakattua jäänyt yhtään vaativimman tuen yksikköä → tarve tarkastella ja koordinoida tilannetta myös YTA-tasolla; ks. esim. THL:n tuore julkaisu: www.julkari.fi/handle/10024/149049
- Lasten asumisen palveluista perittävässä maksuissa suurta kirjavuutta → perheet ovat epäyhdenvertaisessa asemassa
- Palveluiden monenlaiset laatuongelmat: taustalla mm. resurssien ja osaamisen (esim. autismiosaamisen) puute, hankintaosaamisen ja valvonnan puutteet - säästöt, leikkaukset ja norminpurku uhkaavat vaikeuttaa tilannetta entisestään

Vammaisten lasten ja nuorten kaltoinkohtelu

15 minuuttia ulkoilua talutushihnassa – Kehitysvammaisten äidit kertovat lastensa julmasta kohtelusta ja karusta arjesta nyky-Suomessa

Jaa artikkeli

LÄHETÄ VINKKI

- On tullut esiin (mm. Yle MOT sekä lakineuvontapalvelumme) useita tapauksia, joissa kehitysvammaisiin ja autistisiin lapsiin ja nuoriin on käytetty rajoitustoimia, kuten pitkäaikaista eristämistä, sitomista ja kiinnipitämistä, liikkumisvapauden rajoittamista ja ylilääkitsemistä, KVL:n rajoitussäännösten vastaisesti. Kyse on myös varsin vakavista ihmisoikeusloukkauksista.
- Lapsille/nuorille ei ole järjestetty virikkeitä eikä tekemistä.
- Kantelut eivät usein johda sanktioihin. Tapaukset ovat vaikeita selvittää.

Kaltoinkohtelu pitää saada loppumaan

- Kehitysvamma- ja autismijärjestöt ovat esittäneet päättäjille ja viranomaisille valtakunnallisen selvityksen laatimista kaltoinkohtelusta. Selvityksessä tulisi arvioida mm.
  - monialaista tukea tarvitsevien lasten, nuorten ja aikuisten tuen tarpeita
  - käytettävissä olevat resursseja ja osaamista
  - kaltoinkohtelun esiintymistä
  - kaltoinkohtelun taustalla olevia tekijöitä.
- Kaltoinkohtelun vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn tähtäävä ohjelma on vihdoin laadittava ja saatava käyntiin.
- Sote-ammattilaisten autismiosaamista on vahvistettava perus- ja täydennyskoulutuksella sekä konsultointi- ja ohjauspalveluilla.
- Riittävä henkilöstömäärä on turvattava ja pyrittävä parantamaan henkilöstön saatavuutta.
- Ryhmäkoot tulee pitää pieninä. Rajoitustoimenpiteiden käyttö näyttäisi lisääntyvän isoissa yksiköissä.
- Vammaispalvelujen valvontaa on tehostettava ja lisättävä resursseja.
- KVL:n IMO-sääntely tulee saada uudistettua, vaikka juuri nyt näyttää aika huonolta sen suhteen tällä hallituskaudella.

Lainsäädännön uudistumisesta pohjaa parempaan tulevaisuuteen?

- 1.1.2025 tulee voimaan uusi vammaispalvelulaki (www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230675), jonka asumisen tuen ja erityisesti uuden lapsen asumisen tuen pykälät ovat selkeää parannus nykyiseen lainsäädäntöön verrattuna
  - Uuden VPL:n mukaista asumisen tukea, ml. lapsen asumisen tukea, ei järjestetä laitoksessa, eli viimeistään 3 vuoden siirtymäajan jälkeen pitkäaikaisen asumisen kehitysvammalaitoksissa *pitäisi* loppua
- Lasten osalta merkittäviä parannuksia ovat myös esim. lyhytaikaisen huolenpidon ja vaativan monialaisen tuen pykälät perusteluineen, joissa korostuu mm. palveluiden järjestäminen asiakkaan/lapsen omaan ympäristöön ja kotiin sen ollessa lapsen edun mukaista

VPL:n soveltamisalan tarkennus: vaikeutuuko lasten pääsy lain piiriin?

- Vaikeuttaako uuden VPL:n soveltamisalan tarkentaminen (eli tiukentaminen), joka on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä (HE 122/2024 vp), mahdollisesti hyväksytyksi tullessaan myös joidenkin vammaisten lasten pääsyä vammaispalveluihin?
  - Lain 1 §:ssä olisi edelleen myös sosiaalisen toimintarajoitteen sisältävä vammaisen henkilön määritelmä, MUTTA esityksessä korostetaan hyvin vahvasti palveluiden järjestämistä ensisijaisen lainsäädännön, kuten sosiaalihuoltolain perusteella. Jos sen perusteella saisi (teoriassa) riittävät ja sopivat palvelut, niiden maksullisuus tai edes tosiasiallinen saatavuus ei vaikuttaisi lainvalintaan. Lisäksi vammaisen henkilön välttämättömän avun ja tuen tarpeen tulee poiketa siitä, mikä on henkilön elämänvaiheessa tavanomainen tarve. → Yhä useampi vammaisen lapsi päätyy jatkossa SHL-palveluihin? Saako niitä tosiasiallisesti tarpeiden mukaan? Vrt. CRPD ja LOS sekä PL 19 ja 22 §:t.
  - Mm. valtaosa järjestöistä ja myös useat viranomaistoimijat ovat lausuntokierroksella ja sen jälkeen suhtautuneet soveltamisalan tarkentamisesitykseen hyvin kriittisesti; ks. esim.
  - heta-liitto.fi/wp-content/uploads/VaihtoehtoinenLausuntoyhteenveto.pdf
  - www.tukiliitto.fi/ajankohtaista/jarjestot-eivat-hyvaksy-vammaispalvelulain-vesittamista/
  - www.tukiliitto.fi/ajankohtaista/tukiliitto-vastustaa-hallituksen-esitysta-vammaispalvelulain-soveltamisalaksi/
- Entä lastensuojelulain uudistaminen tämän hallituskauden aikana: onko sillä joitain vaikutuksia myös vammaisten lasten asumiseen?

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

www.tukiliitto.fi

